

χρησιν ταύτην δικαίως ἀμείβεται, ἢ κολάζεται καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ ἄνθρωπος ὁμῶς ἐκτρέπεται πολλάκις ἀπὸ τοῦ θεοῦ σκοποῦ διὰ τὴν κακὴν ἐκλογὴν, καὶ καθιστᾷ ἑαυτὸν καὶ ἐνταῦθα δυστυχῆ, καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἀποδημίαν ἔνοχον καταδίκης αἰωνίου. Ποίαν εὐτυχίαν ἀπολαμβάνει ὁ ψεύστης; ἐσωτερικῶς ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἀντιφάσκων αὐτὸς ἑαυτῷ· καὶ οὕτως ἀτιμάζων ἑαυτὸν, ἀτιμάζεται καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων· στερεῖται τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ ὑπολήψεως· ἢ τοιαύτη δὲ στέρησις εἶναι πραγματικὴ ζημία εἰς αὐτόν.

Οἱ ψευδομάρτυρες καὶ οἱ ἐπίορκοι τιμωροῦνται αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν νόμων· διότι ζητοῦσι νὰ ἀπατήσωσι τοὺς λειτουργοὺς τῶν νόμων, καὶ διὰ τὸ ψεῦδος αὐτῶν κινδυνεύει ὁ μὲν ἀθῶος πολίτης νὰ καταδικασθῆ, ὁ δὲ ἔνοχος νὰ ἀθωωθῆ. Πᾶν ψεῦδος ὁμῶς γινόμενον ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ ζημίᾳ τοῦ πλησίον, εἴτε χρηματικῇ εἴτε ἠθικῇ, εἶναι ἄξιον τιμωρίας· ἀλλὰ δὲν δύνανται οἱ νομοθέται νὰ ἐκτείνωσι τὴν δύναμιν τοῦ νόμου εἰς πᾶν εἶδος ψεύδους· ἐνταῦθα ἡ κοινὴ ὑπόληψις καὶ κρίσις ἀναπληροῦσιν, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ἢ δὲ τελεία καὶ ἀλάνθαστος κρίσις εἶναι τοῦ τελείου καὶ ἀλάνθαστου Κριτοῦ.

Τὸ ψεῦδος λοιπὸν εἶναι ἐναντίον εἰς τὸν Θεόν, ὅθεν καὶ μέγιστον ἀμάρτημα· ἐναντίον εἰς τὰ δοθέντα τῷ ἀνθρώπῳ θεῖα χαρίσματα, ὅθεν καὶ αἰσχιστον καὶ ἀτιμότερον· ἐναντίον εἰς τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐημερίαν τῆς κοινωνίας· ἐναντίον τέλος πάντων εἰς τὴν αἰώνιον ἀποκατάστασιν τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἐκ τοῦ θνητοῦ τούτου σώματος ἔξοδον.

Εἶναι φρικῶδες πῶς εὐρίσκονται ἄνθρωποι, οἵτινες ἀποφασίζουσι νὰ ἦναι τῆς μερίδος τῆς ἀντιθεΐας, τοῦ αἰσχος, τῆς ἀτιμίας, τῆς μερίδος τοῦ διαβόλου!

ΤΑ ΚΑΘ' ΗΡΑΚΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΙΑΝ.

Α'.

Ἄν κατὰ τοὺς περὶ Χριστὸν χρόνους ἡ Ῥώμη ἦν τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἡ βασιλίς, καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστάτη τῶν τότε πόλεων, ἀλλ' ὁ ἐν αὐτῇ τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ συναγελασμός, ἡ συσσώρευσις τῶν ὑψηλῶν, στενοχώρων καὶ σκοτεινῶν οἰκιῶν, ὁ θόρυβος καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τῶν τοιούτων μεγαλοπόλεων

ἄτοπα, καθίστων τὴν ἐν αὐτῇ διαμονὴν ὀχληρὰν διὰ τοὺς εὐπόρους. Ἐπίσης δὲ καὶ τὰ περὶ χώρα αὐτῆς, κατὰ μέγα μέρος κατακλυζόμενα ὑπὸ τῶν Ποθητῶν ἐλῶν, ἦσαν νοσερά, ἀτερπῆ καὶ μονότονα. Διὰ τοῦτο οἱ μεγαστᾶνες καὶ οἱ πλούσιοι τῶν Ῥωμαίων, ὁσάκις ἡ φιλοδοξία ἢ συμφέροντα ἄλλα δὲν τοὺς ἐδέσμευον εἰς τὴν καθέδραν τῶν Αὐτοκρατόρων, κατέφευγον, ὅπως ἀναπνεύσωσιν ἀέρα καθαρὸν καὶ ἀπολαύσωσι τῆς φύσεως τὰ καλὰ, εἰς τὴν εὐχαριν Καμπανίαν, ὅπου εἶχον λαμπροτάτας ἐπαύσεις, ἢ κατώκουν τὰς ὠραίας ἐκεῖνης πόλεις εἰς Ἑλληνικὸν ῥυθμὸν ἐμπρεπούσας ἢ δὲ Ἑλληνικῶν καλλιτεχνημάτων καθωραϊσμένας· ἐκεῖ εὕρισκον μαγευτικὰς παραλίας ἐνοπτριζομένας εἰς γλαυκὴν θάλασσαν, ἐκεῖ ὀρίζοντα αἰωνίως αἴθριον, καὶ δροσερὰ ἄλση καὶ ἀμπελῶνας· καὶ ἐκεῖ ἀπεκδυόμενοι τὸν δημόσιον ἄνθρωπον, καὶ ἀπελεύνοντες τὰς φιλοδόξους μερίμνας, παρεδίδοντο εἰς τὴν θήραν, τὴν ἀλειαν καὶ τὴν θυμηδὴν ἐκείνην ἀδράνειαν, ἣτις εἶναι τοῦ Ἰταλικοῦ κλίματος ἡ τερπνοτάτη ἀπόρροια.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ κίνδυνος ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, ὡς ἐπὶ τῆς τοῦ Δημοκλέους τὸ ξίφος· ἀλλ' εἰς τίνος κεφαλὴν δὲν ἐπικρέμαται καθ' ἡμέραν ὁ θάνατος ἀπειλῶν! ὡς τὸν λησμονοῦμεν διὰ τὴν ἔξιν, οὕτως ἐλησμόνου καὶ ἐκεῖνοι τὸν ἐπικείμενον κρατῆρα τοῦ Βεσουβίου. Ὑπὸ τὴν ἀρκτικήν αὐτοῦ ὑπώρειαν εἰς ἔφορον πεδιάδα ἢ μικρὰ μὲν, ἀλλ' ὠραιότατη πόλις τοῦ Ἡρακλείου· πλησίον δ' αὐτῆς ἡ παραλίᾳ Ῥητήνα· καὶ ὀπισθεν τοῦ ὄρους, εἰς τὸν τοῦ κόλπου μυχὸν τὸ Πομπεῖον, ἢ ἡ Πομπηία, περὶ ἧς ἔγραφεν ὁ Κικέρων· Herculenum et Pompejanum valde me delectant, πόλις ἐκ τῶν καλλίστων τῆς ἀκτῆς ταύτης, καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῶν κατοίκων της, καὶ διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ποικιλίαν τῶν οἰκοδομημάτων της, καὶ διὰ τὸν τεχνικὸν κόσμον, ὅστις τὴν καθωραΐζει, δυναμένη νὰ κληθῆ ἐπίτομος Ῥώμη, ἐπικειμένη εἰς τοῦ κόλπου τὸ μεσημβρινὸν ἀκρωτήριον, ἐκοιμῶντο φαιδροὶ καὶ ἀμέριμοι εἰς τοῦ ἠφαιστείου αὐτοῦ τὰς ἀγκάλας. Ἀλλ' ἐπίσης ἀληθές εἶναι, ὅτι αἱ θάλλουσαι αὐταὶ κατοικίαι τῆς τέρψεως ἠψήφουν τὴν γειννίασιν τοῦ ἀνισχύρου ἐχθροῦ των, ἢ ὡς οἰκοδομικὴν ὕλην ἐλάμβανον τὴν λάβαν, τὸν μάρτυρα τοῦτον τῶν ἐκρήξεων. Διότι τὸ Βεσουβίου

ἦν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων σβεστόν, καὶ μόνον ὁ τῆς φύσεως ἐξεταστὴς εἴκαζεν ἴσως, ὡς ἐκ τοῦ χρώματος καὶ τῆς φύσεως τῶν λίθων αὐτοῦ, ὅτι ὑπῆρξε ποτὲ ἐνταῦθα Ἡφαίστειον, ἀλλ' ὅτι ἐξέλειπεν, ἀφοῦ, ὡς ἱστορεῖ ἐπὶ Αὐγούστου ὁ Στράβων, ἐξηγητήθη ἡ καύσιμος αὐτοῦ ὕλη (α).

Ἄλλὰ τὸ Ἡφαίστειον δὲν εἶχε σβεσθῆ· ἐκοιμείτο. Ἐνῶ δ' ἐπέιζεν ὁ Νέρων τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὰ 63 μ. Χ., τὸ Βεσούδιον ἔσεισεν αἰφνης βιαίως τὰ νῶτά του, καὶ οἱ ἐκπλαγέντες λαοί, ἐκ τοῦ ληθάργου των ἀνακύψαντες, ἐξέλαβον τοῦτο ὡς φοβερὰν διοσημίαν, ἀγγέλλουσαν εἰς τὴν γῆν τὴν ὀργὴν τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς τυραννίας τὸν ἐκτραχηλισμόν. Πολλοὶ δὲ τῶν ἐγχωρίων, τῶν κατοίκων τῆς Πομπηΐας μάλιστα, ἔντρομοι γενόμενοι διὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ φοβεροῦ γείτονός των, ἐγκατέλιπον τὰς κατοικίας των, καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς μάλ्लιον ἀπωρισμένας πόλεις, ἴσως καὶ εἰς τὴν Ῥώμην.

Ἡ ἔκρηξις ὅμως παρήλθε, ταῦ ὄρους οἱ σπασμοὶ ἔπαυσαν, καὶ μετ' αὐτῶν ἔπαυσαν καὶ οἱ φόβοι, καὶ ἐπῆλθε τέλος ἡ λήθη τοῦτο τῶν ἀνθρωπίνων θλίψεων τὸ πανάκιον, τὸ ἐξαλείφον τὸ παρελθόν, ἵνα ἐτοιμάσῃ τὸν τόπον τοῦ μέλλοντος. Εἰς διάστημα ἑτῶν ἑκατάδεκα, τοῦ Βεσουβίου ἡ ἔκρηξις εἶχε καταταχθῆ μετὰ τῶν ἱστορικῶν συμβάντων, καὶ τὸ ὄρος ἀνέλαβε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀμερίμων περιούκων τὸν ἀρχαῖον ἀθῶν του χαρακτήρα· ἡ δὲ Πομπηΐα κατέστη πάλιν ἡ φαιδρὰ πόλις τῶν γελώτων καὶ τῶν ἄσμάτων, τῶν ἐρώτων καὶ τῶν τεχνῶν, μάλιστα ὅτε ὁ φιλόανθρωπος καὶ φιλότεχνος Τίτος ἔλαβε κατὰ τὰ 79 μ. Χ. τὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα.

Ἄλλ' ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους τούτου, τὴν 23^{ην} Αὐγούστου, ἐνῶ οἱ Πομπηΐανοὶ πανηγυρίζον ἴσως ἀκόμη τοῦ ἐναρέτου τούτου αὐτοκράτορος τὴν καθίδρυσιν, ὄλων τὰ θλέμματα ἐστράφησαν διὰ μιᾶς μετ' ἐκπλήξεως πρὸς τὸ ὄρος· τὴν ὑψηλὴν του κορυφὴν ἐφάνη ἐπιστέφουσα φλόξ πλατεῖα, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀνεγείρετο κυματινομένη ὡς γιγαντιαῖον πτερὸν στήλη καπνοῦ ὑπομέλανος, καὶ ὑπόκωφος βοή ἠκούετο ὑπὸ γῆν, καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ἤρχισεν ὡς ἀλγοῦσα νὰ φρίσῃ, καὶ ὄλοι μ' ἐν στόμα ἀνέκραζαν αὐτὸ Βεσούδιον! τὸ Βεσούδιον! »

Οὐδὲν τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν γνωστῶν συμβάντων εἶναι ἴσως ἐπιδεικτικὸν ποιητικωτέρων περιγραφῶν, ζωηροτέρου χρωματισμοῦ καὶ ἀνεκδοτικῆς ποιικιλίας, ὡς ἡ περιφρημος καὶ ὀλεθρία ἐκείνη ἔκρηξις. Ἄλλὰ πάσης δραματικῆς περιγραφῆς τοῦ συμβάντος τούτου εὐμενέστερον, ἐλπίζομεν, θέλουσι δεχθῆ οἱ ἀναγνῶσται τὴν ἀκριβῆ ἔκθεσιν αὐτόπτου μάρτυρος, ὅταν μάλιστα ὁ μάρτυς οὗτος δὲν ἦναι ἐκ τῶν τυχόντων.

Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος, ὁ περιφρημος καὶ πολυμαθέστατος τῆς Ῥώμης φυσιολόγος, ναυαρχῶν τότε τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ἦν ἠγκυροβολημένος οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς τοῦ δράματος. Ἀντὶ δὲ ν' ἀπομακρυνθῆ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, ἐπιθυμῶν νὰ σπουδάσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ σπάνιον τοῦτο φυσικὸν φαινόμενον, καὶ νὰ βοηθήσῃ, εἰ δυνατόν, τοὺς ἐκτεθειμένους, ἐκινήθη μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸ ἀπειλούμενον μέρος. Ἄς ἀφήσωμεν τὸν ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιὸν τοῦ Γάϊου Πλίνιον Καϊκίλιον, ὅστις τὸν συνώδευε, νὰ μᾶς διηγηθῆ τὴν περαιτέρω τύχην του. Αἱ ἐπιστολαὶ του γράφονται πρὸς τὸν Τάκιτον, τὸν μέγαν Ῥωμαῖον ἱστορικόν (β).

Α. Τ α κ ί τ ω.

« Ζητεῖς νὰ σοὶ γράψω περὶ τοῦ θανάτου τοῦ θείου μου, ὅπως τὸν διηγηθῆς ἀκριβῶς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Σοὶ εὐχαριστῶ, πεπειθῶς ὅτι τοῦ θανάτου του, ἀν' ὑπὸ σοῦ ὑμνηθῆ, θέλει μείνει ἡ δόξα ἀθάνατος. Διότι, καίτοι συναπολεσθεῖς μετὰ τοιούτων ὠραίων τόπων, μετὰ πόλεων καὶ λαῶν, ἔπεται νὰ μνημονεύηται ἐσαεὶ, ἀν' καὶ αὐτὸς πολλὰ καὶ ὑπερμνημάτισε καὶ συνέγραψεν, ἀλλὰ τὴν διάρκειαν τῆς μνήμης τῶν συγγραμμάτων του θέλει μεγάλως αὐξήσει ἡ ἀθανασία τῶν σῶν. Εὐδαίμονας λέγω ἐπίσης τοὺς παρὰ θεῶν τυχόντας τὸ πράττειν ἄξια συγγραφῆς, ἢ τὸ γράφειν ἄξια ἀναγνώσεως, πάντων δὲ εὐδαιμονεστάτους τοὺς λαχόντας ἀμφοτέρω ταῦτα. Εἰς δὲ τούτων θέλει εἶσθαι καὶ ὁ θεῖός μου ἐξ αἰτίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδικῶν σου βιβλίων· διὸ προθύμως δέχομαι, καὶ αὐτὸς μάλιστα πρῶτος αἰτῶ, ὃ μοὶ παρήγγειλας.

α' Ὁ θεῖός μου εὐρίσκατο εἰς Δητκὸν (γ) διοικῶν

(β) Plin. Tun. Cap. V, epist. XVI, μεταφράσθη ἐκ τοῦ Λατινοῦ.

(γ) Ἀκρατήριον τῆς Καρπανίας, ἀρκτικῶς τῆς Νεαπόλεως.

τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον, ὅτε κατὰ τὴν 23^{ην} Αὐγούστου, περὶ τὴν πρώτην μετὰ μεσημβρίαν τῷ ἀνήγειλεν ἡ μήτηρ μου, ὅτι ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανὸν νέφος παράδοξον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ὁ θεὸς μου ἠλιασθεῖς, λουσάμενος καὶ προγευθεῖς, κατέκειτο εἰς τὴν κλίνην καὶ ἐσπούδαζεν. Ἄλλ' ἐγερθεῖς ἀνέβη εἰς τὸπον, ὅθεν ἐδύνατο νὰ παρατηρήσῃ τὸ θέαμα τοῦτο. Καὶ ἐκ τίνος μὲν ὄρους τὸ νέφος ἐξέθρωσκε, δὲν ἠξεύρομεν τότε, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἐκ τοῦ Βεσουβίου. Εἶχε δὲ σχῆμα δένδρου, καὶ μάλιστα πίτυος, διότι ἐγειρόμενον εἰς ὕψος μέγα, ὡς στέλεχος, διεσχίζετο μετὰ ταῦτα ὡς διακλαδευόμενον· φρονῶ δὲ ὅτι ὑφ' ὑπογείου πνεύματος ὠθούμενον κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ ἐλαττουμένης τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου, ἡ τὸ νέφος εἰς τὸ ἴδιον βάρος ἐνδίδον, ἐξετείνεται εἰς πλάτος καὶ διεστέλλετο. Ἐφαίνετο δὲ ὅτε μὲν λευκόν, ὅτε δὲ φαιὸν καθ' ὅσον ἦν πληρὴς ἡ τέφρας, ἡ γῆς.

«Τὸ θέαμα τοῦτο ἐφάνη παρατηρήσεως ἄξιον εἰς τὸν θεῖόν μου, καθὼς ἄνδρα πεπαιδευμένον, ὅθεν διατάξας νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ πλοῖόν του, μοὶ ἐπέτρεψε νὰ τὸν συνοδεύσω, ἂν ἤθελα· ἀλλὰ τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι προτιμῶ νὰ ἐξακολουθήσω τὸ ἔργον μου, διότι ὁ ἴδιος κατὰ σύμπτωσιν μοὶ εἶχε δώσει νὰ γράψω τι. Ἄρτι δ' ἐξήρχετο, ἔχων ἀνά χεῖρας τὰς σημειώσεις του, ὅτε τῆς παρακειμένης πόλεως Ῥωτῆνης ἡ ναυτικὴ φρουρὰ, ἔντρομος διὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον (διότι οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀποφυγῆ ἐκτὸς μόνον διὰ θαλάσσης), τῷ ἀπήντησε παρακαλοῦσα νὰ σώσῃ αὐτήν. Μεταβαλὼν λοιπὸν γνώμην, διέταξε νὰ παρασκευάσῃ τὰς τριήρεις, καὶ ἀνήχθη ἐπὶ προθέσει σπουδαιοτέρα παρα τὴν τῆς ἀπλῆς ἐρεύνης τοῦ φυσικοῦ φαινομένου, ὅπως βοηθήσῃ οὐ μόνον τὴν Ῥωτῆνην, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς πόλεις τῆς παραλίας ταύτης, ἧτις διὰ τὴν καλλονὴν αὐτῆς ἦν πολυάνθρωπος.

«Ὁρμήθη λοιπὸν εὐθὺς πρὸς τὸν κίνδυνον καὶ πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἔφευγον πάντες, καὶ τοσοῦτον ἦν ἀκατάπληκτος, ὥστε πᾶσαν κίνησιν, πᾶσαν μεταβολὴν τοῦ φοβεροῦ φαινομένου ἐνέγραφεν ὁ ἴδιος εἰς τὰς σημειώσεις του, ἡ ὑπηγόρευεν αὐτὰς εἰς ἄλλους. Ἄλλὰ καθ' ὅσον προὔχωρει, ἡ τέφρα ἐπιπτεν εἰς τὰ

πλοῖα θερμότερα καὶ πυκνότερα. Ἦδη δὲ χάλικες ἐσφενδονίζοντο κατ' αὐτῶν κεκαυμένοι καὶ μέλανες, καὶ λίθοι συντετριμμένοι ὑπὸ τοῦ πυρός· ἤδη ἡ θάλασσα ὑπεχώρει, καὶ ὅλα ὄρεόν συντρίμματα κατεκάλυπτον τὸ παράλιον.

«Ἄλλὰ μετὰ βραχὺν δισταγμὸν, προτρέποντος αὐτὸν τοῦ ναυκλήρου νὰ ἐπιστρέψῃ, «ἡ τὸ ὕχην, τῷ εἶπε, *βοηθεῖ τοὺς εὐτόλμους. Στρέψον πρὸς τὸν Πομπηϊανόν*». Ἦν δ' ὁ Πομπηϊανὸς οὗτος εἰς Σταβιάς, ἀποκεχωρισμένος τῆς πόλεως διὰ μικροῦ κόλπου, ὃν ἐσχημάτιζεν ἡ θάλασσα, εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν ἐλαφρῶς καμπτομένην. Ἐκεῖ δὲ, ἀπέναντι τοῦ αὐξοντος καὶ μακρόθεν ἐπερχομένου κινδύνου, διεβίβασε διὰ πλοίων τὴν σκηνὴν του, καὶ ἦν ἔτοιμος νὰ φύγῃ, ἅμα ἐκόπασεν ὁ ἀντίπρωρος ἄνεμος. Ὁ δὲ θεὸς μου, ἔχων τὸν ἄνεμον τοῦτον οὐρίον, προσέπλευσε πρὸς αὐτὸν, καὶ εὐρών αὐτὸν ἔντρομον, τὸν παρηγόρησε καὶ τὸν ἐνεθάβρυνε, καὶ ἵνα διὰ τῆς ἰδίας εὐψυχίας πραῦνῃ τὸν φόβον αὐτοῦ, ἐπορεύθη εἰς τὸ βαλανεῖον, καὶ λουστῆς ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἐδεῖπνησε φαιδρῶς, ἡ, ὅπερ οὐχ ἦττον θαυμαστόν, τὸν φαιδρὸν προσποιούμενος.

«Ἄλλ' ἐν τούτοις πανταχόθεν τοῦ Βεσουβίου ἀνεγείροντο φλόγες πλατεῖαι καὶ τῆς πυρκαϊᾶς ἡ ἀμερυγῆ ἔτι λαμπρότερα ἐφαίνετο εἰς τὸν νυκτερινὸν ζόφον. Ὁ δὲ θεὸς μου τοὺς περὶ αὐτὸν ἐνθαρρύνων, ἔλεγεν, ὅτι αἱ φαινόμεναι ἐκεῖναι φλόγες ἔκαιον ἀγροικίας ἐγκαταλειφθείσας ὑπὸ τῶν πεφοβισμένων κατοίκων. Ἐπειτα δὲ κατακλιθεὶς ἐκοιμήθη ὑπὸν βαθὺν, καὶ ἡ πνοή του ἠχηρὰ οὔσα καὶ ἰσχυρὰ, διότι εἶχε τὸ σῶμα εὐρωστον, ἠκούετο ὑπὸ τῶν παρακαθημένων εἰς τὸν προθάλαμον. Ἄλλ' ἡ αὐλὴ τῆς οἰκίας τοσοῦτον εἶχε πληρωθῆ λίθων διαπύρων καὶ τέφρας, ὥστε ὀλίγον ἂν εἶχε μείνει ἀκόμη εἰς τὸν κοιτῶνά του, ἡ ἔξοδος τῷ ἐκλείετο. Ἀφυπνισθεὶς ἐπομένως, ἐπορεύθη πρὸς τὸν Πομπηϊανὸν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὅσοι εἶχον συναγρυπνήσει, καὶ συνεσκέφθησαν, ἂν ἔπρεπε νὰ μείνωσιν ὑπὸ σέγγην, ἡ εἰς τὸ ὑπαιθρον· διότι αἱ οἰκίαι κατεσεῖοντο συνεχῶς, καὶ, ὡς ἐκ θεμελίων ἀνάσπασοι ἐφαίνοντο φερόμεναι τῆδε κάκεισε καὶ ἐπανερχόμεναι πάλιν εἰς τὰς ἀρχαίας των θέσεις. Ἄν δὲ καὶ ἐπίφοβος ἐν ὑπαί-

θρω ἢ πτώσις τῆς τέφρας καὶ τῶν καιομένων λίθων, προεκρίθη ὁμως ὁ κίνδυνος οὗτος ὡς ἐκ τῶν δύο ἐλάσσων. Καὶ παρ' ἐκείνῳ μὲν ὑπερίσχυσε εἰς λόγος τῶν ἄλλων λόγων, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις εἰς φόβος τῶν ἄλλων φόβων· καὶ κατὰ τῶν ἀκοντιζομένων ἄνωθεν λίθων ἐκάλυπτον τὰς κεφαλὰς των διὰ προσκεφαλαίων μὲ χειρόμακτρα δεδεμένων.

« Ἡδὴ δὲ διηύγαζεν ἀλλαχῶ ἡ ἡμέρα, ἀλλ' ἐκεῖ ἐπεκράτει νύξ μέλαινα καὶ πυκνή, ἣν διεσκέδαζον ὁμως παμπληθεῖς δᾶδες καὶ ἄλλα διάφορα φῶτα. Ἐβουλεύθησαν δὲ νὰ καταβῶσιν εἰς τὸ παράλιον, ἵνα ἰδῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον, τί ἡ θάλασσα ἐπεδέχετο· ἀλλὰ τὴν εὐρον τεταραγμένην καὶ ἐναντίαν ἀκόμη. Τότε δὴ ὑποστράσας σινδόνην, καὶ κατακλινθεῖς, ἐζήτησε δις ψυχρὸν ὕδωρ καὶ ἔπιεν. Ἀλλὰ συγχρόνως φλόγες καὶ σὺν αὐταῖς θείου ὄσμη, τοὺς μὲν ἐφυγάδευσαν, αὐτὸν δ' ἐξήγειρον. Ἄμα δὲ ἠγέρθη ἐπὶ δύο ὑπηρετῶν ἐρειδόμενος, καὶ ἄμα ἔπεσεν ἄπνους, ἀποπνιγείς, ὡς νομίζω, ὑπὸ τῆς πυκνῆς ἐπιπνεούσης ἀτμίδος, διότι τὸ στῆθός του ἦν ἀσθενές, καὶ ἡ πνοή του συνεχῶς τῷ ἀπέλειπεν.

« Ὅτε δὲ ἡ ἡμέρα ἐφάνη, (ἦν δὲ ἀπὸ τοῦ συμβάντος τούτου ἡ τρίτη), τὸ σῶμά του εὐρέθη ἀνέπαφον, ἄθικτον, ἐν τῇ αὐτῇ σινδόνη ἐνελιγμένον, καὶ ἦν ὑπνώττοντι μᾶλλον, ἢ νεκρῷ ὄμοιος. Ἐν τούτοις δ' ἐγὼ μετὰ τῆς μητρός μου ἦμεθα ἐν τῷ Μισσηνῷ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πρὸς τὴν διήγησιν ξένον· σὺ δὲ περὶ τοῦ θανάτου μόνον ἐκείνου ἤθελες ν' ἀκούσης.

« Παύω λοιπὸν, ἐν μόνον προσεπιφέρων· ὅ,τι σοὶ διηγήθη, ἢ τὰ εἶδον αὐτός, ἢ τὰ ἤκουσα ἐνῶ ἀκριβῶς ἀκόμη ἀπεμνημονεύοντο. Σὺ δὲ ἔκλεξον, καθότι διαφέρει τὸ ἐπιστολογραφεῖν τοῦ ἱστορίαν συγγράφειν, διαφέρει δὲ τὸ ἐπισέλλειν πρὸς φίλον τοῦ γράφειν πρὸς τὸ δημόσιον. Χαῖρε ! »

B. T α κ ἱ τ ω (δ).

« Μοὶ λέγεις, ὅτι κομισάμενος ἦν κατ' αἴτησίν σου ἔγραψα ἐπιστολὴν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ θείου μου, ἐπιθυμεῖς νὰ γνωρίσης ποίους, μείνας ἐν Μισσηνῷ, ὅπου διέκοψα καὶ τὴν ἱστορίαν μου, ὑπέξην οὐ μόνον φόβους ἀλλὰ καὶ κινδύνους.

Ἄν καὶ πρὸς μόνην τὴν μνήμην τρομάζω, καὶ φρίττει ἡ ψυχὴ μου, ἄρχομαι ὁμως (ε).

Ἄναχωρήσαντος τοῦ θείου μου, ἐξηκολούθησα ἐγὼ τὴν σπουδὴν, δι' ἣν εἶχα μείνει. Ἐπειτα δ' ἐλούσθην, ἐδείπνησα, καὶ ἐκοιμήθην ὑπνον ἀνήσυχον καὶ βραχύν.

Πρὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν ἡ γῆ ἐσειέτο, ἀλλὰ δὲν ἐφοδούμεθα, διότι εἶναι σύνηθες τὸ τοιοῦτον εἰς τὴν Καμπανίαν. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ σεισμὸς τοσοῦτον ἠῤῥησεν, ὥστε τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὅχι ὅτι σεινται, ἀλλ' ὅτι ἀνατρέπονται. Ἡ μήτηρ μου ἦλθεν εἰς τὸν κοιτῶνά μου τρέμουσα· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ εἶχον ἐγεγῆθῃ διὰ νὰ τὴν ἐξυπνήσω, ἂν ἐκοιμᾶτο. Πορευθέντες δὲ ἐκαθέστημεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ οἴκου, εἰς μικρὰν ἔκτασιν μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν οἰκοδομῶν. Ὁκτωκαιδεκαετῆς ὦν τότε, δὲν ἐξεύρω ἂν ἀφοβίαν ἢ ἀφροσύνην πρέπη νὰ τὸ ὀνομάσω, ὅτι ἐζήτησα τὸ βιβλίον τοῦ Τίτου Λιβίου, καὶ ὡς ἐν πλήρει ὦν ἀσφαλείᾳ ἤρχισα νὰ ἀναγινώσκω, καὶ νὰ ἐρανίζωμαι ἐξ αὐτοῦ ἀποσπάσματα.

Ἐκεῖ ἦλθε πρὸς ἡμᾶς φίλος τις τοῦ θείου μου, ἄρτι ἐξ Ἰσπανίας ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδὼν ἐμέ καὶ τὴν μητέρα μου καθημένους, ἐμὲ μάλιστα ἀναγινώσκοντα, κατηγόρησεν ἐκείνης τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐμοῦ τὴν ἀταραξίαν. Ἀλλὰ δὲν ἔπαυσα ἐγκύπτων εἰς τὸ βιβλίον μου. Ἦν ἤδη πρώτη τῆς ἡμέρας ἡ ὥρα (7 π. μ.), τὸ δὲ φῶς ἦν ἀκόμη ἀσθενές καὶ ἀμφίβολον. Αἴφνης ὁμως, σεισθέντα τὰ πέριξ οἰκοδομήματα, μᾶς ἐνέβαλον φόβον ἀφεύκτου καὶ μεγάλης καταστροφῆς, διότι ὁ τόπος εἰς ὃν ἐκειμεθα ἦν μὲν ὑπαίθριος ἀλλὰ λίαν στενός. Τότε δὴ ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως. Ἐκπεπληγμένον μᾶς ἠκολούθει τὸ πλῆθος, διότι ἐν τοῖς μεγάλοις φόβοις προκρίνει ἡ φρόνησις τὰς εἰσηγήσεις τῶν ἄλλων ἀπὸ τὰς ἰδέας αὐτῆς, καὶ ἀναρίθμητος ὄχλος μᾶς ἔθλιβε καὶ μᾶς συνώθει.

Ἐξελθόντες δὲ τῆς πόλεως ἐστάθημεν, καὶ ἐκεῖ νέα θαυμάσια, νέοι τρόμοι! Τὰ ὀχήματα, ὅσα εἶχομεν διατάξει νὰ μᾶς συνοδεύσωσιν, ἂν καὶ εἰς χωρίον ἐπίπεδον, ἐφέροντο τῇ δε κἀκεισε, καὶ οὐδὲ διὰ λίθων σθηριζόμενα δυνατὸν ἦν νὰ μείνωσιν ἀκίνητα εἰς τὰς θέσεις των. Προσέτι ἐβλέπομεν τὴν θάλασσαν ὡς ἐπανερχομένην καθ' ἑαυτῆς, καὶ ὡς ἀποκρουομένην ἀπὸ τῆς γῆς τὸν σπασμόν. Καὶ τῶντι ἡ ὄχθη εἶχε πλατυνθῆ, καὶ πολλὰ θαλάσσια ζῶα

(δ) C. V. epist. XX.

(ε) Στίχος τῆς Αἰνείδος.

εἶχον ἐναπομείνει ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄμμου· ἐκ τοῦ ἀπέ-
ναντι δὲ μέρους νέφος μέλαν καὶ τρομερὸν, παρα-
τόμενον ὑπὸ πνεύματος πυρίνου διελισσομένου καὶ συ-
σρεφομένου, διεσχίζετο εἰς μακρὰς φλογεράς γλώσσας
ὁμοιοζούσας μὲν ἀστραπάς, ἀλλὰ μεγαλητέρας αὐτῶν.
Τότε ὁ ἐξ Ἰσπανίας ἐκεῖνος φίλος, ζωηρότερον ἐπα-
ναλαβὼν καὶ ἐπιμονώτερον, ἂν, εἶπεν, ὁ ἀδελ-
φός σου, ἂν ὁ θεῖός σου ζῆ, ἐπιθυμῆ νὰ σω-
θῆτε· ἂν δ' ἀπώλετο, ἐπιθυμῆ νὰ τῶ ἐπιζήσητε.
Πρὸς τί λοιπὸν χρονοτριβεῖτε καὶ δὲν φεύγετε; Ἡ-
μεῖς δὲ τῶ ἀπεκρίθημεν, ὅτι, π ρ ἰ ν μ ἄ θ ω μ ε ν
π ε ρ ἰ τ ῆ ς σ ω τ η ρ ἰ α ς ἐ κ ε ἰ ν ο υ, δ ἔ ν θ ἔ λ ο -
μ ε ν σ κ ε φ ῆ π ε ρ ἰ τ ῆ ς ἡ μ ε τ ἔ ρ α ς. Τό-
τε μὴ βραδύνων πλέον ἐκεῖνος, ἀνεχώρησε, καὶ διὰ
ταχυτάτης φυγῆς ἐσώθη ἀπὸ τὸν κίνδυνον.

Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα τὸ νέφος ἐκεῖνο κατῆλ-
θεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κατεκάλυψε τὰς θαλάσσας, καὶ
περικυκλῶσαν τὴν Καπρέαν, κατέστησεν αὐτὴν
ἄφαντον, ἀπέκρυψε δὲ καὶ τὴν προκύπτουσαν ἄκραν
τοῦ Μισσηνοῦ. Τότε ἡ μήτηρ μου ἤρχισε νὰ μὲ πα-
ρακαλῆ, νὰ μὲ προτρέπη, νὰ μὲ διατάτῃ νὰ φύ-
γω ὅπως δυναθῶ· καθότι ἐγὼ μὲν νέος ὢν ἠδυνάμην,
ἐκεῖνη δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἡλικίαν βεβαρυμένη καὶ τὸ
σῶμα δυσκίνητον ἔχουσα, ἤθελεν ἀποθάνει εὐτυχῆς,
ἂν ἤξευρεν, ὅτι δὲν ἐγένετο αἰτία τοῦ θανάτου μου.
Ἄλλ' ἐγὼ τῇ ἀπεκρίθην, ὅτι δὲν σώζομαι, ἂν δὲν
σωθῶ μετ' αὐτῆς· καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς,
τὴν ἀναγκάζω νὰ ταχύνη τὸ βῆμα. Ἐκεῖνη δὲ με-
τὰ δυσκολίας πειθομένη, ἐπιπλήττει ἑαυτὴν, ὅτι μὲ
ἐμποδίζει.

Ἡ δὲ τέφρα κατέπιπτεν, ἀλλ' ἀραιὰ ἔτι· ἐγὼ δ'
ἐπιστραφεὶς εἶδον ἀκολουθοῦσαν ἡμᾶς κατὰ πόδας,
καὶ ἐν εἶδει χειμάρρου ἐπὶ τῆς γῆς καταρρέουσαν πυ-
κνοτάτην ὀμίχλην. Ἄ ς ἐ κ τ ρ α π ῶ μ ε ν τ ῆ ς ὀ δ ο ὄ υ,
εἶπα, ἐ ν ὀ σ φ β λ ἔ π ο μ ε ν, μ ἢ ἐ ν τ ῶ σ κ ὀ τ ε ι
κ α τ α π α τ η θ ῶ μ ε ν ὑ π ὸ τ ο ῦ ὄ χ λ ο υ. Μόλις δὲ
τὸ ἀπεφασίσαμεν, καὶ ἐπῆλθε νύξ, οὐχὶ ὅποια εἰσὶν
αἱ ἀσέληνοι καὶ αἱ νεφελῶδεις, ἀλλ' ὅποια αἱ ἐν
τόπῳ κατακλείστω καὶ ἐντελῶς ἀφωτίστω· ἐκεῖ νὰ
ἤκουες τῶν γυναικῶν τοὺς ὀλοφυρμούς, τοὺς κλαυ-
θμούς τῶν παιδίων, τὰς κραυγὰς τῶν ἀνδρῶν! Οἱ
μὲν ἐφώναζον, οἱ δ' ἀνεγνώριζον διὰ τῆς φωνῆς τοὺς
γονεῖς ἢ τὰ τέκνα ἢ τὰς συζύγους των. Καὶ τινὲς

μὲν ὠδύροντο ὑπὲρ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφορῶν, τι-
νὲς δ' ὑπὲρ τῶν πάθημάτων τῶν συγγενῶν των, καὶ
ἄλλοι φόβῳ τοῦ θανάτου ἐπεκαλοῦντο τὸν θάνατον.
Πολλοὶ δ' ἐξέτεινον τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς θεοὺς, ἀλ-
λὰ πολλοὶ ἐνόμιζον, ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον θεοὶ, καὶ
ὅτι ἡ νύξ ἐκεῖνη ἦν ἡ ἐσχάτη καὶ αἰώνια τοῦ κό-
σμου νύξ. Ὑπῆρχον δὲ τινες ἀξάνοντες τοὺς ἀλη-
θεῖς κινδύνους δι' ἐπιπλάστων καὶ ψευδῶν τρόμων,
καὶ κηρύττοντες ὅτι τοῦτο καταρῥύει ἐκ τοῦ Μισση-
νοῦ, ἐκεῖνο καίεται, καὶ τὰ ψεύδη ἀπήντων διαθέ-
σεις εὐπίστους.

Ἐν τούτοις ἀνέλαμψε φῶς ὀλίγον. Ἄλλὰ τοῦτο
μᾶς ἀνήγγελλεν οὐχὶ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν προσέγγ-
γισιν τῶν φλογῶν. Αἱ φλόγες ὅμως ἔμειναν μακρὰν
ἡμῶν, καὶ πάλιν ἐπῆλθον τὰ σκότη, καὶ πάλιν τέ-
φρα πολλὴ καὶ παχεῖα. Πολλάκις ἠναγκαζόμεθα
νὰ ἀνιστώμεθα καὶ νὰ τειναζόμεθα, διότι ἄλλως
θὰ μᾶς κατεκάλυπτε καὶ θὰ μᾶς ἀπέπνιγε. Δύνα-
μαι δὲ νὰ καυχῆθῶ, ὅτι ἐν μέσῳ τοιοῦτου κινδύνου
δὲν μὲ διέφυγεν οὔτε στεναγμός, οὔτε δειλὴ τις φω-
νὴ, ἀλλ' ὅτι παρηγορούμην διὰ τῆς ἀθλίας μὲν, ἀλλὰ
φυσικῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον ταύτης παρηγορίας, ὅτι
θέλω συναπολεσθῆ μετὰ τοῦ παντός καὶ τὸ πᾶν
μετ' ἐμοῦ.

Τέλος ἡ ὀμίχλη ἐκεῖνη ἀραιωθεῖσα, ἐσκορπίσθη
εἰς καπνὸν ἢ νεφέλην· ἀνεφάνη ἡ ἀληθὴς ἡμέρα, καὶ
ὁ ἥλιος ἀνέλαμψεν, ἀλλ' ὠχρὸς, ὡς ἐν ὥρᾳ ἐκλειψέως.
Τὰ πάντα ἐφαίνοντο μεταβεβλημένα εἰς τοὺς περι-
δεεῖς ἡμῶν ὀφθαλμούς, καὶ κεκαλυμμένα τέφρα πυ-
κνῆ, ὡς χιόνι. Ἐπανελθόντες εἰς Μισσηνὸν, καὶ ὀλί-
γην λαβόντες ἀναψυχὴν, διήλθμεν τὴν νύκτα ἀμφι-
ρρεπείς καὶ ταλαντευόμενοι μεταξύ ἐλπίδος καὶ φό-
βου. Ἄλλ' ὁ φόβος ἦν ὁ ἐπικρατέστερος, διότι ἐξη-
κολούθει καὶ τῆς γῆς ὁ σεισμός, καὶ πολλοὶ ὑπὸ φό-
βου, ἐπηύξανον καὶ ἑαυτῶν καὶ τὰ τῶν ἄλλων δεινά
δι' ἀπαισίων προρρήσεων. Ἡμεῖς δὲ εἰ καὶ πολλὰ
ὑπέστημεν, καὶ μεγάλους ἀκόμη κινδύνους περιεμέ-
νομεν, δὲν ἐσκέφθημεν διόλου νὰ ἀναχωρήσωμεν, πρὶν
πληροφορηθῶμεν περὶ τοῦ θεοῦ μου.

Ἄλλὰ ταῦτα, ὡς παντάπασι τῆς ἱστορίας ἀνά-
ξια, δὲν θέλεις τὰ ἀναγνώσει. Αἰτιῶμαι δὲ σὲ αὐτὸν
ὡς προκαλέσαντά με, ἂν σοὶ φανῶσι καὶ ἐπιστολῆς
ἀνάξια. »

Χαῖρε.

Εἰς τὴν ζωηροτάτην ταύτην περιγραφὴν ὀλίγα μᾶς μένουσι νὰ προσθέσωμεν. Καὶ ἂν τῆς μεγάλης ἐκείνης καταστροφῆς μόνον θῦμα εἶχε πέσει ὁ Πλίνιος, ἤρκει οὗτος ὁ θάνατος ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν ἕσασι ἀξιωματικῶν. Ἄλλ' ὅχι, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκρήξεως ἂν τοσοῦτον ἐπαισθητὰ εἰς τὸ ἀπωκισμένον Μισσηνὸν, ὅποια ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς τὰς πρὸ ποδῶν τοῦ ὄρους κειμένας πόλεις!

Ἐνῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἦν ἐσκοτισμένον τὸ πρόσωπον τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ γῆ σπασμωδικῶς κατεσειέτο, ἡ φλογερὰ τέφρα καὶ οἱ διάπυροι λίθοι, οὓς εἶδομεν σφαιρονιζομένους εἰς τὸ τῶν Σταβιῶν ἀκρωτήριον κατέπιπτον ῥαγδαίως εἰς τὰς πλησιεστέρας χώρας τῆς Πομπηίας καὶ τοῦ Ἡρακλείου (5).

Τρόμος καὶ φόβος ἐκυρίευσεν τὰ πάντα ἐνώπιον τῆς καταπληκτικῆς ταύτης τῶν στοιχείων ἐπαναστάσεως· ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἐτρέποντο εἰς φυγὴν, καὶ τὰ μὲν ὠρούμενα περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἢ ἐκρύπτοντο περίτρομα εἰς τοὺς σταύλους, οἱ δὲ κατέφευγον ὑπὸ τὰς σαλευόμενας τῶν στέγας, ἢ ἀπεδίδρασκον πρὸς τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς. Ἄλλ' ἐντοσούτῳ ἡ θερμὴ τέφρα ἐσωρεύετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς Πομπηίας, λευκὴ καὶ παχεῖα ὡς ἡ χιών, ἐνῷ συγχρόνως ἀπὸ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους κατέρβρεε πρὸς τὸ Ἡρακλείον πλατὺς καὶ ἀκάθεκτος ποταμὸς Λάβας πεφλογισμένης, ὡς σιδήρου ῥευστοῦ, καταβιδρώσκων πᾶν τὸ προστυχόν. Αἱ ὁδοὶ ἐπληροῦντο καὶ αἱ ἕξοδοι ἀπέβαινον κατάκλειστοι. Οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι, ὅσους δὲν ἐφόνευσαν οἱ καταρρέοντες τοῖχοι, ὤρμων νὰ φύγωσιν, ἀλλ' εὗρισκον τὰς θύρας κατακεχωσμένας, ἢ ἀπῆντων τὸ πύρινον ῥεῦμα ἐπερχόμενον κατ' αὐτῶν. Τότε ἀπηλπισμένοι, τελευταῖον ἀπευθύνοντες βλέμμα πρὸς τὰς πυρπολούμενας τῶν στέγας, τελευταῖον πρὸς τοὺς οἰκείους τῶν ἀσπασμῶν, ἐπιπτον ἀποπνιγόμενοι εἰς τὰς ἀγκαλὰς ἀλλήλων, καὶ εὐλογοῦντες ἀκόμη τὸν οὐρανὸν ὅτι δὲν ἐπέβρων ἵνα θρηνώσι τῶν φιλτάτων τὸν ὄλεθρον. Μετ' ὀλίγον δὲ τέφρα καὶ λάβα ἔθαψε τοὺς νεκροὺς, μετ' ὀλίγον ὑψώθη ὑπὲρ τὰς οἰκίας καὶ τέλος ὡς νεκρώσιμος σινδὼν ἠπλώθη ἐπὶ τῶν πόλεων, καὶ κα-

τέχωσεν εἰς μέγα βάθος αὐτάς· ὥστε ὅταν μετὰ τριμερίαν ὁ θυμὸς τοῦ ὄρους ἐκόπασε, καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε πάλιν μειδιῶν καὶ ἀκτινοβόλος, ὡς νὰ ἠγνόει τὰς συμβάσας καταστροφάς, αἱ φαιδραὶ τοῦ ἀκτίνες ἐφώτισαν νέαν σκητὴν, εὐρεῖαν καὶ μονότονον, ἔρημον κατακεκαυμένον πεδῖον χωρὶς ἔχρους ζωῆς καὶ κατοικίας ἀνθρώπου, ἀντὶ δὲ τῶν χθῆς καὶ πρῶν πολυκρότων ἐκείνων πόλεων, σιγὴ καὶ νέκρωσις ἐπεκράτει παντοῦ, καὶ οὐ μόνον ἀνθρώπινος ποῦς δὲν ἐπάτει τὰ μέρη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πτηνὸν ἂν συνέπιπτε νὰ πλανήσῃ τὴν πτηνίαν του ἐπ' αὐτῶν, ἔφευγεν ἀπαισίως κρῶζον τὸν τόπον τῆς ἐρημώσεως (6).

Ἄλλα προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ φύσις, ἥτις ἀπαύστως παράγει ἐπὶ τὸν θάνατον τὴν ζωὴν συνέπηξε τῆς τέφρας τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἔλυσεν ἐξ ἐναντίας τὴν τῆς σκληρᾶς λάβας εἰς φυτικὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τοῦ πυριφλέκτου ἐκείνου ἐδάφους ἠπλώθησαν τάπητες χλόης, καὶ ἀνεφύησαν δένδρα, καὶ βοηθήσους τῆς γονίμου ἀτμοσφαίρας καὶ τοῦ ζωοπαρόχου ἡλίου τῆς Ἰταλίας, οἱ πρόποδες τοῦ Βεσουβίου ἀνέλαβον πάλιν τὸν χαρμόσυνον χαρακτήρα των, καὶ ἄνθρωποι εὐδαίμονες καὶ ἀμέριμοι τοὺς κατόκησαν πάλιν, καὶ πολυτελεῖς ἐπαύλεις ἀνηγέρθησαν ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὰ ὀνόματα τῆς Πομπηίας, τοῦ Ἡρακλείου, τῶν Σταβιῶν εἰς μόνους τοὺς φιλόλογους ἦσαν γνωστὰ, ὡς μνημονευόμενα εἰς τῶν ἀρχαίων συγγράμματα. (ἀκολουθεῖ)

Β'. ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΚΡΙΔΩΦ.

β'. *Αἱ Χῆρες.*

Κρατῶν ὡς ὄπλον τὴν μακρὰν καμπυλωτὴν του
ράβδον,

Στὴν ἀγορὰν τὰς χῆνας του ὠδήγει ὁ Ἰβάννης,
Εἶν' ἀληθὲς ὁ χωρικός ἐπέσπευδε τὸ θῆμα,
Καὶ πρὸς τὰς χῆνας ἔδειχεν εὐγένειαν ὀλίγην.

(5) Εἰς ἐκρηξὴν μεταγενεστέραν, συμβῆσαν κατὰ τὰ 512 μ. Χ. ἡ τέφρα τοῦ Βεσουβίου ἐκοφενδονίσθη μέχρι Κωνσταντινουπόλεως.

(6) Εἰς τὸν γεωγραφικὸν πίνακα τοῦ Ποντιγέρου, ὅστις εἶναι μεταγενέστερος τοῦ Κωνσταντίνου, σημειοῦται ἡ πόλις Πομπηία παρὰ τὸ Βεσουβίον. φαίνεται δὲ ὅτι οἱ περισφῆντες τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς εἶχον συνέλθει περὶ τὰ εἰρήπια τῆς πόλεως των, ὅτι ἄμφω καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο καταφύγιόν των κατεστράφη ἰσως ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ συμβάντος ἐν 471 μ. Χ. καὶ περιγραφομένου ὑπὸ Μαρκελλίου.